

PREZENTARE

Raluca Poenaru

Povestea tăcută a lumilor mele

Editura Zugzwang - 2022

Romanul de debut al Ralucăi Poenaru, apărut la Editura Zugzwang din București în anul 2022, ne aduce într-o lume care, pentru cei care au trăit-o, reprezintă coșmarul cotidian al supraviețuirii în România anilor '70, pentru cei mai tineri, fiind în ultimă instanță o necunoscută, prezintă acea epocă care prin irealitatea sa, văzută din prisma prezentului, poate fi cuprinsă doar din punct de vedere al intelectului, nicidecum cu adevărat simțită.

Cartea marchează în aceeași măsură un moment crucial al istoriei noastre contemporane, atât prin cataclismul natural declanșat într-o seară de martie a anului 1977, care a devastat o bună parte a Bucureștiului, soldându-se cu mii de suflete răpuse din viață, cât și prin valul de distrugerii ulterioare, datorat megalomaniei „tovarășului” și al acoliților săi, care l-a succedat.

Structura romanului este caracterizată prin acele elemente definitorii, reguli clasice le-am numi (mai puțin respectare în literatura contemporană) anume prin unitatea de spațiu și timp, cu un număr restrâns de personaje bine conturate, celelalte mai mult sau mai puțin schițate.

Narațiunea ne transpune în complexitatea acelor lumi paralele care caracterizau viața din blocuri, acțiunea, dacă o putem numi în acest fel, deoarece nu aceasta este esența povestirii, se petrece într-un spațiu

restrâns, bine definit, anume în celebrul bloc bucureștean Scala, din centrul orașului.

Tot ce se gândește, simte, visează, acțiunea în sine, chiar neînsemnată în fond, căci nu este mai mult decât un decor, o scenografie a trăirilor interioare ale protagoniștilor este concentrată într-o singură zi, acea zi malefică de martie a anului 1977.

Iată aici unitatea de timp, cu al ei efect caracteristic de intensificare, de concentrare a tot ce se trăiește sau simți.

Romanul scris la persoana întâi, dând glas celor doi protagoniști Mona și Damian, în anumită măsură și mamei băiatului, ne aduce cu măiestrie în lumea interioară a acestor copii, școlari ale primelor clase primare, cu gândurile, visele, dorințele, necazurile, descoperirile a tot ce se petrece în jurul lor, nu lipsite de acuratețea unor observații stringente a lumii în care trăiesc.

Lumea exterioară, văzută prin prisma acestor copii, nu se arată a fi una unitară, din contră fiind compusă din frânturi de existențe diferite, incompatibile între ele, se arată a fi un panoptic al realității anilor 70 și al celor care vor urma.

Este realitatea lumii Republicii Socialiste, lumea tovarășilor convinși sau prefăcuți a fi convinși de așa zisele daruri ale epocii, a mamei Monei și a altor locatari ai blocului, lumea celor de la capătul opus al societății, uitați, invizibili, Damian cu mama sa, locuitori ai ghenei blocului, lumea celor cu origini „nesănătoase”, deposedați, dezonozați, pedepsiți pentru faptul de a nu fi „tovarăși”.

Acest caleidoscop uman își urmează pașii, fiecare în ritmul său, spre acel final inevitabil, care se anunță deja din primele capitole ale romanului.

Iar datorită amplasării acțiunii în acel bloc, blocul Scala, finalul devine, în special pentru cititorii bucureșteni, destul de curând previzibil.

În aceeași măsură se modifică și stilul romanului. Scrisul fluent al paginilor de început, redând toate variațiunile, suprapunerile, întorsăturile gândurilor copiilor, presărate cu mici dialoguri intercalate, deapănă cu ușurință toate aceste aspecte, paginile se citesc dintr-o suflare, chiar dacă prin caracteristicul lor, par a nu avea nici început nici sfârșit. Frazele sunt lungi, dar respiră un aer proaspăt al copilăriei, al inocenței.

O asemănare cu stilul lui Jose Saramago, scriitorul portughez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1998, ale cărui fraze nu par a lua sfârșit, întinzându-se pe multe pagini, se impune aproape de la sine.

O intercalare interesantă atât ca stil cât și referitoare la crearea contraponderii vieții așa zise „normale” din societate, este introducerea în roman al personajului mamei lui Damian, băiatul asemena celei care i-a devenit mai apoi mamă, fiind copii părăsiți, aruncați în stradă, în voia soartei, găsiți, crescuți și iubiți de acei care trăiesc în afara societății. Limbajul cu totul diferit de ce s-a citit în primele pagini ne aduce în acea lume, a vieții dincolo de ce se poate numi „normal”, conform normelor și cerințelor societății. Este viața din periferie, din mahalalele bucureștene, dar nu lipsită de demnitate, de respect față de semenii săi.

Frazele sunt pline de detalii, fructele gândurilor îndeobște ale Monei, înșiruite, aruncate dintr-un loc în altul, repetate, reamintite, într-un amalgam deseori greu de cuprins, dând glas universului în care sălășluiesc.

În măsura în care ne apropiem de seară, se schimbă și stilul, frazele nu își pierd amploarea, dar atmosfera se întunecă treptat. Se apropie apocalipsa, cutremurul. Se simte, se prefigurează prin o sumedenie de detalii, semne.

Cutremurul în sine este descris atât de vizual, încât, dacă nu a fost trăit personal, pare a se derula ca un film în fața ochilor.
Sunt imagini impresionate, tulburi.

Către sfârșit autoarea readuce ficțiunea la realitate, printr-un detaliu cu o semnificație deosebită.

Dacă toate personajele sunt fictive, acel domn cu un nas ascuțit și o carte sub braț care după ce a cumpărat o savarină în cofetăria Scala (numele ulterior dat blocului sub care era cunoscut a fost preluat de la cofetăria de la parter) ieșind din cofetărie moare strivit de un balcon, care se prăbușește peste el, nu este altul decât scriitorul Alexandru Ivasiuc. Ironia, paradoxul acestei situații nu poate fi mai mare știind că scriitorul nu locuia în acel bloc, avusese doar poftă de o savarină și un cataif....!

Un roman scurt, intens, bine structurat și scris.

Dan Ciudin

München, 22.03.2024